

Llibres

Celso Arévalo: INTRODUCCIÓN AL ESTUDIO DE LOS CLADÓCEROS DEL PLAC-TON DE LA ALBUFERA DE VALENCIA. —Anales del Instituto general y técnico de Valencia (Trabajo del Laboratorio de Hidrobiología española). — València, 1916.

D'uns quants anys ençà s'observa a Espanya un renaixement en els estudis de Ciències naturals que, pel que es refereix a la Zoografia, ha de continuar vigorosament durant molts anys i sense descoratjament davant la tasca immensa que havem de realitzar si ens volem posar en aquest ram del saber al nivell dels pobles més avançats. Hi ha grups sencers d'animals, els representants espanyols dels quals són desconeguts o poc menys, i és clar que els zoògrafs han d'aplicar llur activitat immediata a la descripció i coneixement de la distribució geogràfica d'aquests éssers.

Així ho ha entès l'autor del treball, el títol del qual encapçala aquestes ratlles, començant l'estudi dels Cladòcers de l'Albufera de Valencia, ordre de Crustacis sobre els representants espanyols dels quals no s'ha publicat altra cosa que una llista d'una dotzena, in-

serta pel senyor Bolívar en 1892 en el *Boletín de la Real Sociedad Española de Historia Natural*.

Comença el treball que comentem amb una llista completíssima de monografies que tracten dels Cladòcers, en nombre de tres centes vintitrès, i arreglades per ordre rigorós alfabètic i cronològic. Segueixen unes dades breus, però exactes i precises sobre l'organització i fisiologia dels entomostracis en qüestió, sense oblidar les nocions essencials sobre llur biologia i distribució, així respecte de la tècnica d'estudi d'aquests minúsculs animals. Acaba la primera part del treball amb una classificació raonada dels Cladòcers en què estan distribuïdes les vuit famílies que componen el grup utilitzant tots els caràcters importants que permeten distingir-les; ofereix aquesta taula sinòptica la novetat plausible d'anar al costat del nombre de cada família un dibuix fet segons les dades de Lampert, Keilhack i l'autor, que permet apreciar els caràcters esmentats en una espècie ben típica de cada família.

La segona part de la memòria es compon de la descripció dels Cladòcers trobats per l'autor en l'Albufera, que pertanyen a les famílies Dàfnids, Ma-

crotrícids i Quidòrids. De la família Dàfnids ha trobat l'autor dues espècies, pertanyents respectivament als gèneres *Simocephalus* i *Ceriodaphnia*, descrivint per primera vegada l'espècie corresponent al darrer dels gèneres esmentats amb el nom de *Ceriodaphnia valentina* Arévalo.

De la família Macrotrícids, n'ha trobat dues espècies, una del gènere *Macrothrix*, descoberta per l'autor, que l'ha batejada amb el nom de *Macrothrix albuferae* Arévalo, i una altra del gènere *Ilyocryptus*, l'*Ilyocryptus sordidus* Lievin, en la qual admet l'autor una varietat nova, la var. *longisetus* Arévalo.

En la darrera de les tres famílies esmentades, en la dels Quidòrids, són inclosos els cladòcers corresponents als quatre últims gèneres trobats per l'autor en les seves excursions per l'Albufera. Les dues espècies que cita del gènere *Lynceus* ja són conegudes: *Lynceus guttatus* G. O. Sars i *Lynceus rectangulus* G. O. Sars. En canvi, l'única espècie del gènere *Alonella* que ha trobat la considera com a espècie nova i li dona el nom de *Alonella hispanica* Arévalo. El tercer gènere de Quidòrids trobat en la mateixa llacuna de l'Albufera és el *Pleuroxus*, en el qual també ha descobert l'autor una nova espècie que anomena *Pleuroxus Morotei* Arévalo. I finalment, acaba el treball amb la descripció d'una espècie del gènere *Chydonis*, el *Chydonis sphaericus* O. F. Müller, única coneguda fins ara en l'Albufera.

Per acabar aquesta breu recensió farem notar que la descripció de cada espècie nova va acompanyada d'un bell dibuix que la reproduïx fidelment; això, junt amb les dades de sinonímia de les espècies, escrupolosament transcrites, fa que la memòria que ressenyem constitueixi un treball, més que útil, indispensable a tots aquells que, d'aquí en avant, es proposin continuar l'estudi dels cladòcers de la fauna espanyola.

E. FERNÁNDEZ GALIANO.

M. Letulle: LA TUBERCULOSE PLEURO-PULMONAIRE CENT-SEPT PLANCHES AUTOCROMES. — París, 1916.

L'autor ha publicat un atlas de la tuberculosi del pulmó i de la pleura amb 107 làmines en color reproduint admirablement altres tants preparats anatomo-patològics macro i microscòpics. Acumula un treball enorme i selecte, no oferint-nos solament allò que ha vist, sinó el millor d'allò que ha vist, i això fa valiosíssim el seu treball.

Descriu primerament la *tuberculosi follicular* (tuberculosi miliar) acompanyant al capítol 23 làmines. S'ocupa després dels *nòduls tuberculosos* que es distingeixen dels miliars, no per una senzilla diferència de mida, sinó per les seves particularitats histopatològiques. Segons l'autor el nòdul tuberculós, el tubèrcul cru de Laennec, no és un senzill conglomerat de granulacions miliars que creix per intersuscepció i es caseïfica en massa, sinó que generalment és una veritable infiltració tuberculosa el substratum anatòmic de la qual és el de la neumònia tuberculosa. Vegeu com la forma de colonització bacil·lar més freqüent en el pulmó representa ja un atac als elements epitelials d'on pot deduir-se una de les causes de la tenacitat de la tuberculosi en el pulmó, relativament a la d'altres vísceres. Descriu En Letulle un fet de gran interès en ocupar-se de l'estructura histològica de les lesions nodulars: l'organisme respon a la formació del nòdul amb un procés d'esclerosi perifèrica; però rara vegada el nòdul queda tancat per complet, puix els exàmens histològics demostren les fissures que tenen correntment aquestes envoltures fil·loses i que deixen parcialment oberta la porta de comunicació de la colònia bacilar, com és el càseum amb l'organisme. Res doncs més legítim que el concepte clínic de *curació relativa*, expressió d'un isolament suficient, si bé no absolut, de l'organisme amb el focus.

Tracta a continuació de la *tuberculosi neumònica*, dividint el seu estudi

en el de la neumònia tuberculosa clàssica i el de la broncopneumònia perfectament diferenciables histològicament. En tot focus de neumònia caseosa, la predilecció dels fenòmens inflamatoris per les cavitats aèries és evident. Amb tot i la gravetat que aquesta localització representa, l'organisme pot vèncer el procés neumònic, i l'autor refereix minuciosament el doble mecanisme curatiu, el procés d'enquistament del focus, curació ideal, i el de la fusió purulenta localitzada, de la qual deriva immediatament una úlcera que també pot curar. S'ocupa demés en aquest capítol, amb el nom d'*esplenització tuberculosa*, del conjunt de lesions inflamatòries de l'alvèol que no corresponen ni a la tuberculosi fol·licular ni a la neumònia caseosa pròpiament dita i la característica de les quals és l'extensió bacil·lar en el pulmó a la manera d'una taca d'oli, fracassant constantment l'organisme en la seva tendència per a limitar el procés, formació de colònies bacils-cel·lulars, tubèrculs.

En tractar de les caverne tuberculoses del pulmó, respecta en absolut les clàssiques descripcions de Laennec, Cornil, Grancher, Rassmussen i altres, adaptant a les mateixes la terminologia actual. Il·lustren aquest capítol 11 làmines microscòpiques i s'ocupa detingudament, com no hem llegit en cap tractat, de l'histopatogènia de les caverne. Assenyala la raresa de l'oclusió espontània d'una caverna i del bronqui que s'obrà en la mateixa. Es comprèn la importància d'aquest fet en sentit pronòstic.

L'estudi anatòmic de les *pleuresies tuberculoses* constitueix un capítol interessantíssim en el qual Letulle té feina personal ja coneguda i tracta després dels *trastorns secundaris de la tuberculosi pleuro-pulmonar* amb dades novíssimes; l'obra acaba amb unes consideracions generals sobre l'*histopatogènia de la tuberculosi pleuro-pulmonar*.

Es un llibre en el qual l'anatomo-patòleg trobarà una classificació «na-

tural» de lesions que simplificarà molt son treball i infinitat de detalls d'histopatogènia de lesions tuberculoses del més gran interès. Pel metge general representa un atlas completíssim on podrà adquirir coneixements de gran utilitat per qui té de resoldre constantment àrdues qüestions diagnòstiques i pronòstiques, i l'especialista trobarà una base fermíssima per als seus estudis i una obra de consulta constant en sos treballs anatomo-clínic. No es té d'oblidar la significació especial d'un llibre d'autòpsies amb material hospitalari, on els desastres de la tuberculosi són més crudels que enlloc i que els que acumularia un atlas de lesions d'individus que durant algun temps haguesin lluitat amb èxit contra la seva malaltia, per exemple, amb estades perllongades en sanatoris, etc.

El complement inapreciable de l'obra d'En Letulle fóra la història de cada malalt autopsiat, cosa que contribuiria a il·lustrar-nos sobre l'assumpte de la relació entre les formes clíniques i anatòmiques de la tuberculosi pleuro-pulmonar, malgrat que les darreres fases dels processos crònics tuberculoses esborrin, en part, la individualitat clínica anterior del malalt.

LLUÍS SAYÉ.

Emilio H. del Villar: ARCHIVO GEOGRÁFICO DE LA PENÍNSULA IBÉRICA.

L'*Archivo Geográfico de la P. Ibérica* és la primera d'una sèrie de publicacions anyals que sota aquest títol inclou els resultats dels últims i més seriosos estudis de Geografia de la Península.

El primer volum corresponent a l'any 1916 conté en les seves 250 pàgines dugues parts: la primera destinada a informar molt completament d'allò que el Sr. Villar anomena la *Geografia de Situació*, és a dir de la relació matemàtica dels fenòmens geogràfics amb la superfície de la terra; i

la segona, o *Geografia de connexió*, que superposa a l'estudi de la situació el de les *loco-connexions*.

La part referent a la Geografia de situació ofereix un resum complet i claríssim dels progressos de la cartografia espanyola; en ella es detallen els mapes que posseïm de la Península i l'estat en què es troben actualment els treballs del gran mapa topogràfic a càrrec de l'Institut Geogràfic i Estadístic. El mapa complet a escala de 1 : 50,000 constarà de 1,078 fulles, de les quals 147 s'havien publicat a principis del 1916, comprnent les sis províncies de Madrid, Toledo, Ciudad Real, Albacete, Jaén i Córdoba.

Demés es tracta en aquesta mateixa part dels progressos de la *fotogrametria* a Espanya. Aquest procediment assajat pel Sr. Torroja l'any 1914 ha donat tan bons resultats, reduint les despeses per hectàrea i accelerant els treballs, que l'Institut Geogràfic ha començat a utilitzar-lo definitivament, encara que alternant-lo amb procediments no fotogràfics, quan així ho exigeix la naturalesa del terreny.

Es també interessant ço que es refereix als treballs de cartografia hidrogràfica i als mapes parcials de la Serra de los Filabres i de Greda així com els extractes d'estudis de la divisòria de les Aigües de la Carpetana.

En la segona part de l'obra dedicada a la Geografia de connexió es troba una ullada retrospectiva sobre els recents progressos referents al coneixement de terreny de la Península. En ella s'esmenten els nombrosos estudis dels quatre últims anys que han rectificat molts conceptes erronis i han donat com a resultat descobriments. Alguns d'aquests han estat sensacionals dintre la pura ciència i de gran utilitat pràctica altres.

Les rectificacions han versat principalment sobre la qüestió de l'existència de la falla del Guadalquivir i sobre la dels llacs terciaris del planell central. Després dels intel·ligents estudis del Sr. Hernández Pacheco sembla que

no pot ja sostenir-se l'existència dels esmentats llacs.

Un dels descobriments sensacionals és degut al jove Sr. Carandell, el qual en estudiar les calisses arcaïques del Guadarrama denuncia l'existència de vestigis orgànics (*Archoezoon Macphersoni*). L'existència d'aquests vestigis faria retrocedir extraordinàriament en el passat la història de la vida.

Els estudis d'utilitat pràctica que s'esmenten en la segona part es refereixen sobre tot a la mineria i a l'aprofitament del terreny.

L'*Archivo* parla dels magnífics estudis i descobriments realitzats pel senyor Orueta amb la col·laboració preciosa del Sr. Piña a la Serranía de Ronda. El Sr. Orueta després de recórrer en tots sentits la Serranía i d'examinar més de 500 preparacions microscòpiques, ha donat a conèixer la composició de les roques de la dita Serranía i l'existència en ella del dipòsit de platí més important del món.

Interessantíssim és el capítol dedicat a resumir les estadístiques presentades al *Congrés Geològic Internacional de Toronto*. En ell apareix la taula de les reserves de carbó que posseeix Espanya intel·ligentment classificades i de pas s'esmenta l'aparició d'un despreniment de gas natural en efectuar un sondeig a Astúries (sondeig de Caldones). El cabal de gas d'aquest dipòsit es calcula en uns 3,000 m.³ de gas diaris.

També es parla en el *Archivo* dels descobriments de jaciments de sals potàssiques a Súria (conca del Cardoner), descobriment profetisat pel senyor Thos i Codina i realitzat pels industrials Srs. Macary i Mercader en fer sondeigs a la recerca de sal comú a Súria.

Altres novetats mineres són els filons de quars aurífer de la província d'Almeria i l'extensa capa de turba de la mateixa província que es calcula que conté uns dos milions de tones fàcilment explotable.

Les dades existents sobre l'explota-

ció del terreny a Espanya mereix especial atenció per part del Sr. del Villar, el qual discuteix les dades oficials amb gran agudesa i coneixement de la qüestió reproduint les estadístiques i esforçant-se per a completar-les amb tot allò que pugui aclarir el magne problema de la producció agrícola. La revelació principal que es desprèn de la lectura d'aquesta part, és que Espanya no ha d'estendre els seus cultius, sinó més aviat reduir-los i sobre tot intensificar-los. Les dades que presenten els que han estudiat la qüestió porten el convenciment següent: l'extensió dels cultius a terrenys poc favorables han donat un resultat efímer i han esterilitzat terres que abans de

conresades produïen un regular profit. La conseqüència ha estat la despoblació de pobles que han estès excessivament la zona de cultius destruint els seus boscos i prats.

Les últimes parts del *Archivo* resumeixen els treballs realitzats últimament sobre el clima, les aigües, els canals, la ramaderia, la fauna i la flora de la Península.

La impressió general que produeix la seva lectura és que a Espanya s'està realitzant silenciosament una labor molt intensa i seriosa en el camp de la Geografia, els efectes de la qual es comencen a traduir en una consciència clara dels problemes que es plantegen en el nostre país.

Revistes

ARCHIVES DE PSYCHOLOGIE. — *Profils psychologiques gradués d'après l'ordination des sujets avec quelques mots sur l'utilité des profils en Psychologie légale*, par M. Ed. Claparède. — (Tome XVI, n.º 61, Juillet 1916.) Publiées par Th. Fournoy et Ed. Claparède.

En aquest article, il·lustrat amb tres figures, l'autor s'ocupa dels testos mentals com a instrument per aconseguir l'exacta reproducció de fisonomia psíquica dels síngols individus.

Evident semblarà, a qui ho consideri atentament, que a tal resultat pràcticament sols s'hi pot arribar escollint d'entre els innombrables reactius, els més característics de la personalitat. Els esforços fins ara intentats no han conduït a la solució d'una part per les moltes experiències necessàries per arribar a saber quines són les més típiques, les més diferents per tant, d'un subjecte amb un altre i de l'altre per no haver inventat un medi adequat per representar aquesta síntesi psicològica i facilitar les comparacions.

Qui primerament ha indicat una figuració gràfica oportuna és Rossolimo, de Moscou, en *Die psychologischen Profile*, estudi publicat el 1911 en

el volum VI de la *Klinik für psychische und nervöse Krankheiten*. Rossolimo esculle nou testos mentals, els valora per medi d'una escala de deu graus (el grau primer equival a la completa incapacitat i el desè a la perfecció), representa els resultats en una sèrie d'ordenades i unint les altures obtingudes aconseguix una línia a la qual anomena perfil psicològic.

M. Claparède objecta al procediment exposat l'arbitrarietat de la classificació. De la mateixa manera es poden considerar deu graus que onze o quinze; si tractant-se de la memòria conserva la persona observada deu records, qui li assignarà el grau desè essent així que tal volta en pot retenir més? Tampoc és comparable la graduació, car el nombre cinc o sis corresponent a la memòria i a l'atenció, per exemple, en un mateix perfil no significa que ambdues facultats assoleixin igual nivell, puix pot donar-se el cas que sia més fàcil arribar al test cinc de l'atenció que al cinc de la memòria.

Fixant testos el valor mitjà dels quals correspongui a llur execució per la mitjana dels individu s'elimina la dificultat parcialment, no totalment. Succeirà per un test determinat que els

valors trobats en els individus examinats mai no passa de deu i mai no arriba a tres, mentre que per un altre test en canvi el màxim és vuit o sis i el mínim cinc o dos; la representació exacta escaparà al perfil gràfic graduat en deu parts.

Un altre és el camí a seguir. Quan s'atribueix a qualcú una forta aptitud qualsevol en el llenguatge ordinari es vol dir que des d'aquell punt de vista ocupa un dels primers llocs entre sos semblants; l'idea d'aptitud implica, doncs, una idea de jerarquia; i diagnosticar, establir el grau d'una potència psíquica significa establir el lloc que ocupa l'individu en relació amb la potència determinada. Aquesta idea, diu l'autor, no és nova; és la famosa ogiva de Galton; és el mateix procediment, es podria afegir, tan usat en Biologia, per Quételet, Pearson, Ludwig i Viola entre molts altres.

M. Claparède combina el principi de l'ogiva amb el del perfil, aconseguint així que cada grau del diagrama expressi no una xifra àrbitra, sinó un lloc o rengle, un tant per cent. Condició precisa, per a l'interpretació de les gràfiques, serà procedir abans a fer gran nombre d'experiments per decidir així amb certesa els valors normals dels testos, car el resultat d'un reactiu mental sols serveix per al diagnòstic quan permet apreciar classificar la relació de l'aptitud d'un individu determinat amb la de sos semblants. «Mesurar és classificar i no pot ésser més que classificar.»

Suposem que es vol establir el perfil de cinquanta nois de dotze anys elegint els següents reactius: un de *memòria* de paraules, un altre de *vocabulari*, un altre de *permutació*, un d'*addició* i un de *sostracció*. Disposant en sèries els resultats obtinguts i calculant el tant per cent se disposen després els resultats en una quadrícula que compregui tantes columnes verticals com testos més una per als tants per cent i deu columnes horitzontals.

El problema de la graduació dels perfils és completament distint del de

llur elecció ni prejutja tampoc la possibilitat o impossibilitat de determinar el psiquisme individual valent-se d'un nombre limitat de reactius. Rossolimo, per la resta, ha donat el perfil característic de diverses malalties mentals, i l'autor creu en la seva utilitat en Pedagogia, car recercant el corresponent a diverses eclats se tindrà davant el procés de l'evolució psíquica en el curs de l'evolució individual. Pràcticament s'ha convençut Claparède de com són aventajosos els perfils psicològics en Medicina legal.

Un peritatge l'obligà a estudiar un adolescent que per un accident automobilístic es fracturà lleugerament el crani i quasi restant, segons la família, amb un dèficit mental pel qual demanava al *chauffeur* indemnissació.

Per haver un terme de referència procedí a l'examen ràpid d'una vintena o trentena de subjectes, estudiants alguns, d'edat compresa entre els 15 i els 18 anys, escollint testos per explorar la memòria dels mots de les imatges, temps de reacció, comparació de dues imatges paregudes, reconstitució d'anècdotes en imatges, vocabulari, crítica de frases absurdes, etc. Amb les sèries obtingudes traçà ogives grosses, dat el nombre escàs d'observacions, i en lloc de calcular els percentatges, limità tres zones d'aptitud, una superior, una mitjana i una inferior. Comparades amb les susdites ogives la resultant de vint proves executades amb el subjecte del peritatge, sempre es mantingué al nivell mitjà o inferior, en la tercera part dels casos en el nivell mitjà i en les dues terceres parts en l'inferior; conclogué, per consegüent, amb certes reserves, en l'existència d'una lleugera inferioritat mental, que expressada en anys representava un retard de dos anys referint-se, demés, no a una alteració del judici o a llacunes mentals, sinó a la lentitud ideativa, etc.

Calia també determinar si la lleugera inferioritat mental era congènita o efecte de l'accident. Tal cosa no es podia determinar, sense la coneixença

ARXIUS DE L'INSTITUT DE CIÈNCIES

de l'anànnesi; doncs bé, investigada aquesta resultà que el jove era entre els més brillants de la classe; s'havia d'atribuir per tant a l'accident automobilístic son estat psíquic, i precisament el retard de dos anys coincidia amb l'espai de temps transcorregut des de l'accident.

Un nombre d'observacions major, l'estudi sistemàtic segons aquest mè-

tode de les facultats psíquiques, escorcollar els perfils psicològics en les edats diferents, en els sexes, en les professions, en els individus normals i anormals, en els boigs, conduiria a una precisió de conclusions molt major en casos semblants al peritatge referit.

J. ALZINA I MELIS.

Secretaria de l'Institut de Ciències

Impremta d'Henrich i Comp.^a, carrer de Còrcega, 348, Barcelona.